

Ковтун Н. О.,
бакалавр, Львівська комерційна академія, м. Львів

Ковтун О. І.,
к.е.н., доц., проф. кафедри теоретичної та прикладної економіки, Львівська комерційна академія, м. Львів

ЧИННИКИ ЗАНЕПАДУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА ЗРОСТАННЯ

Анотація. Розглядаються причини занепаду вітчизняної економіки з позицій кейнсіанської концепції економічного розвитку. В якості ключового чинника незадовільних рівнів та від'ємної динаміки економічного зростання визначено непропорційно низький, а відтак неадекватний за ринковими принципами потребам розширеного відтворення рівень доходів населення (домогосподарств), який не забезпечує належних обсягів як споживчого попиту, так і заощаджень (як джерела інвестицій) у національній економіці, необхідних для прискореного економічного зростання. В цьому контексті визначені шляхи модернізації господарського механізму та забезпечення умов для економічного зростання. Зокрема, реформування оплати праці, структурна та інноваційна модернізація економіки, дерегуляція та реформування системи менеджменту, демонополізація і сприяння умов для конкуренції, зменшення кількості державних чиновників, максимальна автоматизація роботи державного апарату та очищення економіки від корупції. У підсумку ці заходи мають забезпечити зростання доходів домогосподарств, подолання гнітючої бідності населення і, відтак, через збільшення споживчого попиту викликати мультиплікативне (згідно з ефектом видаткового мультиплікатора) економічне зростання.

Ключові слова: економічне зростання, сукупний попит, споживчий попит, інвестиційний попит, прожитковий мінімум, мінімальна зарплата, бідність населення, тіньові платежі.

Kovtun N. O.,
bachelor, Lviv Academy of Commerce, Lviv

Kovtun O. I.
Ph.D., Associate Professor, Professor of the Department of Theoretical and Applied Economics, Lviv Academy of Commerce, Lviv

FACTORS UNDERLYING THE DECLINE OF UKRAINE'S ECONOMY AND WAYS TOWARD ITS MODERNIZATION AND GROWTH

Abstract. The causes of the decline of the domestic economy are considered from the standpoint of the Keynesian theory of economic development. It is determined that the key factor of unsatisfactory levels and negative dynamics of economic growth is a disproportionately low, thus inadequate with respect to expanded reproduction according to the market principles, level of population (household) income, which does not provide appropriate amounts of both consumer demand and savings (as a source of investments) in the national economy necessary for accelerated economic growth. In this context, the ways of modernizing the economic mechanism and ensuring the conditions for economic growth are determined. In particular wage reform, structural and innovative modernization of the economy, deregulation and reform of the management system, de-monopolization and promotion of the conditions for competition, reduction of the number of state officials, maximum automation of the state apparatus, and riddance of corruption in the economy. In conclusion, these measures should ensure household income growth, overcoming oppressive poverty of the population, and, therefore, due to the increased consumer demand, cause multiplicative (according to the expenditure multiplier effect) economic growth.

Keywords: economic growth, aggregate demand, consumer demand, investment demand, minimum living wage, minimum wage, impoverished population, shady payments.

Постановка проблеми. Українська економіка та й усе суспільство останнє десятиліття не демонструє бажаного прогресу та процвітання, достатнього для

повноцінної та рівноправної (як за стандартами життя, так і за продуктивністю праці) інтеграції в європейський економічний простір та завоювання

прийнятних конкурентних позицій у глобальній економіці. І навпаки, за останні три роки (у 2013-2015 р.р. спостерігається її занепад, деградація, якщо враховувати такі параметри, як ВВП на душу населення, продуктивність праці, розміри середньої та мінімальної оплати праці, розміри інших соціальних стандартів у порівнянні з країнами ЄС, куди Україна має намір повноцінно інтегруватися, чи навіть із РФ – країною-агресором, яка знаходиться під міжнародними економічними санкціями, де зараз ВВП на душу населення в декілька разів вище, ніж в Україні (близько 10-12 тис. \$ порівняно з менш ніж 2 тис. \$, виходячи з того, що ВВП України за 2015 рік становить 84 млрд. \$ за поточним обмінним курсом при чисельності населення в 44 млн. осіб). Це також наочно підтверджують нижченаведені ключові статистичні показники (див. табл. 1 і 2), які застосовують для оцінки розвитку національних економік із бази статистичних даних ЮНКТАД [1]

та дані основних рейтингів оцінки розвитку суспільства загалом та економіки зокрема, а також зміни позиції України в глобальних рейтингах [2].

Постановка завдання. Враховуючи такий, незадовільний, стан речей у вітчизняній економіці, ми ставимо в цій публікації перед собою завдання з'ясувати причини такого стану, а фактично занепаду національної економіки (з позицій кейнсіанської теорії) та окреслити конкретні кроки щодо її модернізації (в контексті основних векторів руху згідно "Стратегії сталого розвитку "Україна - 2020"", схваленої 12 січня 2015 року[3]) та спонукання до зростання.

Вклад основного матеріалу дослідження. На нашу думку, безпосередніми чинниками (однак не першоджерелами, першопричинами, про які йтиметься нижче в цій статті) такого стану речей в українському суспільстві загалом та українській

Таблиця 1

Динаміка ВВП України з 2004 по 2014 р.р.

Рік	Номинальний ВВП (у млн. грн.)			ВВП (у млн. USD)		
	ВВП	Зміна	Відсоток	ВВП	Зміна	Відсоток
2004	345113	-	-	64883	-	-
2005	441452	+96339	+27.9%	86142	+21259	+32.8%
2006	544153	+102701	+23.3%	107753	+21611	+25.1%
2007	720731	+176578	+32.5%	142719	+34966	+32.5%
2008	948056	+227325	+31.5%	179992	+37273	+26.1%
2009	913345	-34711	-3.7%	117228	-62765	-34.9%
2010	1082569	+169224	+18.5%	136419	+19192	+16.4%
2011	1316600	+234031	+21.6%	163160	+26740	+19.6%
2012	1408889	+92289	+7.0%	175781	+12622	+7.7%
2013	1454931	+46042	+3.3%	183310	+7529	+4.3%
2014	1566728	+111797	+7.7%	131805	-51505	-28.1%

Таблиця 2

Динаміка ВВП у розрахунку на душу населення в Україні з 2004 по 2014 р.р.

Рік	Номинальний ВВП (у грн.) на душу населення			ВВП (у USD) на душу населення			Населення (тис.)
	ВВП	Зміна	Відсоток	ВВП	Зміна	Відсоток	
2005	9371,6	+2098.7	+28.9%	1828,7	+461.4	+33.7%	47105.2
2006	11630,2	+2258.6	+24.1%	2303,0	+474.3	+25.9%	46787.8
2007	15496,5	+3866.2	+33.2%	3068,6	+765.6	+33.2%	46509.4
2008	20494,9	+4998.4	+32.3%	3891,0	+822.4	+26.8%	46258.2
2009	19832,3	-662.5	-3.2%	2545,5	-1345.6	-34.6%	46053.3
2010	23600,4	+3768.1	+19.0%	2974,0	+428.5	+16.8%	45870.7
2011	28813,9	+5213.4	+22.1%	3570,8	+596.8	+20.1%	45693.3
2012	30912,5	+2098.6	+7.3%	3856,8	+286.1	+8.0%	45576.7
2013	31988,7	+1076.2	+3.5%	4030,3	+173.5	+4.5%	45482.7
2014	35834,0	+3845.3	+12.0%	3014,6	-1015.7	-25.2%	43721.8

економіці зокрема, якщо керуватися загальновідомою і поки що дієвою, з точки зору емпіричного справдження, підтвердження, теорію економічного зростання Дж. М. Кейнса [4], є низький, із трендом до подальшого зниження сукупний суспільний попит, компонентами якого є споживчий попит, інвестиційний попит, попит, втілений у формі державних закупівель товарів та послуг для задоволення суспільних потреб, та чистий експорт (як різниця між експортом та імпортом товарів та послуг), про що свідчать дані таблиці 3.

На сьогодні серед країн Євросоюзу найвищий рівень мінімальної заробітної плати – 1923 євро на місяць – встановлено у Люксембурзі. Ще шість країн ЄС мають середньомісячну мінімальну зарплату в межах 1,5 тис. євро (Великобританія, Нідерланди, Бельгія, Німеччина, Ірландія, Франція). Рівень мінімальної зарплати в країнах, які нещодавно приєдналися до ЄС, значно нижчий: від 418 євро на місяць у Польщі до 194 євро в Болгарії. Тому підвищення рівня оплати праці “до європейського” є для українців одним із основних мотивів інтеграції з Євросоюзом.

Таблиця 3

Структура ВВП України (за витратами) з 2005 по 2014 р.р. [5]

Роки	Споживчі видатки		Валове нагромадження		Експорт товарів та послуг		Імпорт товарів та послуг		Номінальний ВВП млн. грн.
	млн. грн.	% ВВП	млн. грн.	% ВВП	млн. грн.	% ВВП	млн. грн.	% ВВП	
2005	337879	+76.5%	99876	+22.6%	227252	+51.5%	-223555	-50.6%	441452
2006	424060	+77.9%	134740	+24.8%	253707	+46.6%	-269200	-49.5%	544153
2007	558581	+77.5%	203318	+28.2%	323205	+44.8%	-364373	-50.6%	720731
2008	758902	+80.0%	264883	+27.9%	444859	+46.9%	-520588	-54.9%	948056
2009	772826	+84.6%	155815	+17.1%	423564	+46.4%	-438860	-48.0%	913345
2010	914230	+84.5%	199918	+18.5%	549365	+50.7%	-580944	-53.7%	1082569
2011	1105201	+83.9%	282474	+21.5%	707953	+53.8%	-779028	-59.2%	1316600
2012	1269601	+90.1%	257335	+18.3%	717347	+50.9%	-835394	-59.3%	1408889
2013	1350220	+92.8%	228474	+15.7%	681899	+46.9%	-805662	-55.4%	1454931
2014	1409772	+90.0%	220968	+14.1%	770121	+49.2%	-834133	-53.2%	1566728

Своєю чергою, причиною низького сукупного попиту:

1. В контексті споживчого попиту домогосподарств є бідність населення через асиметрично (стосовно цін на товари і тарифів на послуги) низькі заробітні плати і соціальні стандарти, і особливо його працюючої компоненти (про що засвідчує нездатність працюючих за рахунок заробітної платні оплатити комунальні послуги в межах норм житлової площі на одну особу і в т. ч. потреба працюючих осіб у субсидіях на житлово-комунальні послуги. А це вже нонсенс з точки зору забезпечення оптимальної пропорційності в економіці на макрорівні). За таких умов матимемо не те що відсутність заощаджень у домогосподарств які, у свою чергу, є джерелом інвестицій, але й достатнього споживчого попиту для реалізації виробленого ВВП в частині його споживчої компоненти, що прирікатиме її на скорочення у наступному виробничому циклі.

Одним із базових показників, які визначають потенційні параметри, тобто впливають на розміри сукупного споживчого попиту, є показник *мінімальної заробітної плати*, який є одним із головних видів соціальних гарантій, що діють у світі. Україна ж за рівнем мінімальної заробітної плати нині в рази відстає від найбідніших країн ЄС. Так, у грудні 2015 року в еквіваленті євро вона становила 57 євро на місяць, а вже у січні 2016 року за рахунок девальвації гривні скоротилася до 52 євро. Наприкінці 2015 року показник мінімальної зарплати в Україні у перерахунку на євро знаходився на рівні 2000 року, а в порівнянні з 2005 і 2010 роком вона знизилася на 20% і 32% відповідно.

Україні, щоб наздогнати найбіднішу країну ЄС за рівнем мінімальної зарплати – Болгарію, необхідно збільшити ВВП мінімум у 2,5 рази.

При оцінці розмірів сукупного споживчого попиту потрібно враховувати його реальні параметри, а для цього необхідно корегувати номінальні розміри доходів, які спрямовуються домогосподарствами на споживання, на рівень споживчої інфляції. В Україні даний показник за останні 2 роки має одне з найбільших значень, що негативно впливає на параметри реального споживчого попиту і відтак на економічне зростання за рахунок цього чинника.

Так, за даними Державної служби статистики в 2015 році (грудень 2015 року до грудня 2014 року) інфляція в Україні зросла до 43,3% порівняно з інфляцією 24,9% у 2014 році й досягла максимального значення за останні 20 років [6].

На відміну від України, з її вкрай мізерними розмірами споживчого попиту як чинника економічного зростання за кейнсіанською концепцією економічного розвитку, в такій країні, як Фінляндія, запроваджується нова модель соціального захисту і стимулювання споживчого попиту, згідно з якою кожному жителю країни буде виплачуватися певна сума грошей без необхідності виконання роботи. За дорученням уряду, пенсійно-соціальне відомство починає підготовку моделі безумовного основного доходу (“базовий дохід”). Після впровадження системи “базового доходу” громадянам буде виплачуватися певна сума грошей для забезпечення щоденного життя. Ця нова модель спростить нинішню досить заплутану систему допомоги. Максимальна

сума виплат становитиме 800 євро в місяць, а мінімальна – 550 євро. Водночас, якщо громадянин буде отримувати максимальний “базовий дохід”, то йому не буде виплачуватися ніяка інша допомога (ці гроші замінять всі інші соцвиплати). Такі гроші виплачуватимуть всім, незалежно від рівня доходу. Згідно з опитуваннями близько 70% фінів підтримали ідею, а бюджету це обійдеться в \$ 50 млрд. на рік. Нова модель має бути готова до листопада 2016 року та запущена в тестовому форматі з 2017 року.

У Німеччині також давно обговорюється така ж ідея, і держава вже виплачує варіацію “базового доходу” в \$200 усім дітям і дорослим до 25 років, які навчаються в школах і ВНЗ. А у Швейцарії планують провести референдум із даного питання в 2016 році.

В цьому контексті слід звернути увагу на те, що базові принципи формування доходів домогосподарств в Україні, на жаль, неадекватні ринковим законам забезпечення та прагнення до раціональної пропорційності, що і зумовлює бідність і жалюгідний розмір споживчого попиту в Україні і, відтак, прирікає національну економіку на занепад (від’ємні параметри динаміки економічного зростання). Звернемо увагу на те, що сьогодні, за даними розрахунків Міністерства соціальної політики (згідно зі статтею 5 Закону України “Про прожитковий мінімум” передбачається, що Мінсоцполітики України має вести моніторинг і щомісяця на основі статистичних даних про рівень споживчих цін розраховувати фактичний розмір прожиткового мінімуму і публікувати ці дані на своєму сайті) в Україні фактичний *прожитковий мінімум* є удвічі більший, ніж офіційний. *Прожитковий мінімум* – базовий соціальний стандарт, на основі якого визначають усі ключові соціальні виплати. На законодавчому рівні прожитковий мінімум був запроваджений у 1999 році. Він формується на основі споживчого кошика – набору продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг, необхідних для функціонування людського організму. Але, на жаль, в Україні не застосовується *реальний (фактичний) розмір прожиткового мінімуму* для визначення базових соціальних стандартів. Він застосовується лише для спостереження за динамікою рівня життя в країні. На практиці застосовують прожитковий мінімум, визначений згідно з методикою розрахунку споживчого кошика і прожиткового мінімуму, що була затверджена 16 років тому. Отже, споживчий кошик, на основі якого розраховують прожитковий мінімум, давно потребує не тільки кількісного, вартісного перегляду, але і якісного, враховуючи зміни потреб людини, динаміку цін. Не кажучи вже про його наближення до європейських стандартів. Але відтоді, незважаючи на вимогу закону “Про прожитковий мінімум”, в якому зазначено, що методика потрібно переглядати раз на п’ять років, цього не робиться. За умов модернізації методики, адекватного приведення її до реального змісту, умов та параметрів життя сучасного українського суспільства стає очевидним той факт, що офіційний прожитковий мінімум у цій новій вартості є неадекватним умовам не те що роз-

ширеного, але й простого відтворення домогосподарств, а відтак має бути набагато більшим для того, щоб забезпечити оптимальну пропорційність в національній економіці, а відтак і її зростання.

Отже, за розрахунками Мінсоцполітики України, розмір прожиткового мінімуму в цінах грудня 2015 року в розрахунку на місяць на одну особу мав би становити 2658 гривень (із урахуванням ПДФО), для працездатних осіб – 2878 гривень. Відтак, офіційна величина прожиткового мінімуму на одну особу занижена порівняно з фактичним розміром прожиткового мінімуму на 1328 грн., або ж на 99,8%, для працездатної особи – на 1500 грн. (на 108,9%). А якщо фактичний розмір прожиткового мінімуму скоригувати на суму обов’язкових платежів, то реальний фактичний розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб у грудні мав би виявитися на рівні 3116 грн., тобто на 1738 грн. більшим, ніж сьогодні.

Прожитковий мінімум був заморожений із початку 2014 року аж до вересня 2015 року. Це було зроблено для того, щоб зменшити видатки на соціальний захист, оскільки розмір прожиткового мінімуму впливає на більшість соціальних виплат – як із системи соціального страхування (наприклад, мінімальний розмір допомоги через безробіття для застрахованих встановлено на рівні 80% прожиткового мінімуму для працездатних осіб), так і тих, що надаються за рахунок бюджетних коштів, прожитковий мінімум впливає на розмір податкової соціальної пільги та інших критеріїв для визначення соціальних пільг та субсидій.

Отже, оскільки прожитковий мінімум був заморожений, його вартісна величина дуже відстала від фактичного рівня цін. Так, лише впродовж 2014 року споживчі ціни в Україні зросли на 25%, минулого – ще на 43%, тобто майже на 70%. А прожитковий мінімум у вересні 2015-го підвищили лише на 13%. І до травня 2016 року прожитковий мінімум на особу за місяць становитиме 1330 грн., для працездатних осіб – 1378 гривень, тобто соцстандарт в 2016 році згідно із Законом України “Про Державний бюджет України на 2016 рік” мають зрости на 12,1% (з травня – на 5,2% та з грудня – на 6,9%) [7]. За підрахунками Кабінету міністрів України на це додатково потрібно 40 млрд. гривень. Однак домогосподарства не відчують зростання соціальних стандартів, бо реальна інфляція буде вдвічі-втричі вищою за розмір їх підвищення. Купівельна спроможність населення знижуватиметься і надалі.

Отже, без належного підвищення прожиткового мінімуму та пов’язаних із ним гарантій Україна й надалі приречена на бідність, а її економіка – на занепад. І лише зростання та підтримання купівельної спроможності населення, у тому числі непрацюючих, є однією з необхідних умов економічного зростання. При цьому істотне підвищення мінімальних зарплат і пенсій на основі перегляду прожиткового мінімуму до його реального рівня дасть змогу також значно зменшити кількість одержувачів житлових субсидій та інших допомог, пов’язаних із бідністю, і таким чином зменшити навантаження на державні фінанси (так, тільки на субсидії цього року

згідно з державним бюджетом 2016 року передбачено понад 35 млрд. грн.) [7].

І якщо Україна хоче повноцінно інтегруватися в європейський економічний простір, їй насамперед потрібно подолати бідність, переглянути принципи формування прожиткового мінімуму і вийти на європейські параметри: так, розмір мінімальної заробітної плати, що дорівнює прожитковому мінімуму для працюючої особи, в Україні становить у середньому 50 євро, тоді як у Польщі цей показник на 2016 рік – 426 євро, у “кризовій” Греції – 615, у Франції – 1482 євро.

Слід також зазначити, що для підвищення офіційного прожиткового мінімуму до його реального рівня, тобто відразу більш ніж на 90%, потрібно понад 280 млрд. гривень. Але без модернізації, тобто без належних реформ в умовах, коли реальний сектор національної економіки, де створюється додана вартість, практично не працює або працює вкрай неефективно і коли так звані “тіньові” платежі, тобто корупція, складають в Україні, за оцінками експертів, 7-10% ВВП [8], залучити такі кошти буде неможливо.

2. У контексті *інвестиційного попиту* причиною низького сукупного попиту є низька дохідність вітчизняного бізнесу через низьку його конкурентоспроможність та інноваційність, низькі рівні ефективності використання ресурсів (як матеріальних, у першу чергу енергетичних, так і трудових); низький, а то й мізерний рівень ПІІ; низький рівень фінансової глибини національної економіки (як глибини банківського сектора, так і сектора РЦП), тобто низький рівень розвитку фінансового сектора економіки, через відсутність заощаджень у домогосподарств (так, у 2013 в Китаї домогосподарства заощаджують 45-50% ВВП, а в Україні – лише 10%) та прибутків у вітчизняних підприємств.

Інвестиції є базовою передумовою економічного зростання. І Україна радикально недоінвестує свою економіку, а якщо брати валові інвестиції, то і в Україну немає належного притоку ПІІ (в 2014 році порівняно з 2013 роком ПІІ скоротилися майже в 10 раз із майже 4,5 млрд. \$ до 460 млн. \$).

Але в основному недоінвестування маємо за рахунок внутрішніх інвестицій як основної складової валових інвестицій, до яких можна також віднести і чистий експорт, як різницю між експортом та імпортом. Зовнішні інвестиції відіграють роль у стимулюванні економічного зростання, але не таку велику, як внутрішні інвестиції. Так у відносно мирному 2013 році в Україні інвестиції до ВВП склали 14%, у Польщі – 20%, у Малайзії – 25%, у Грузії – 30%, у Китаї – 46%. Це і було тим ключовим чинником, що економіка Китаю зростала на 8-10% (наразі темпи зростання знизилися до 6-7%), а в Україні економічне зростання оцінювалося на рівні 1-2%.

Якщо розглядати таку опцію, як ПІІ, то в 2013 році спостерігався не притік ПІІ, а навпаки, український капітал утік із країни. Так само він продовжував утікати і в 2014-2015 роках. На жаль, Україна не створила сприятливі умови для інвестицій, ні для внутрішніх, ні для зовнішніх, при цьому війна, інспірована РФ на Сході України, – це лише один із

факторів. Інший ключовий фактор низького рівня інвестування: в 2013 році у нас ВВП на душу населення в Україні було таке ж саме, як і у Китаї, там домогосподарства заощаджували близько 45-50% ВВП, а в Україні – 10% ВВП. При цьому значна частина доходів домогосподарств в Україні витрачалася на дорогі автомобілі, нерухомість. Тобто на ті речі, які не створюють нового продукту. А з іншого боку, ті доходи домогосподарств, які поступали в банківську систему, не перетворювалися в інвестиції. Цей канал також не діє для того, аби заощадження українських домогосподарств перетворювалися в інвестиції через те, що банківська система України була фундаментально хвора.

Чинником, котрий негативно впливає на інвестиційний попит (інвестиції в економіці України), є так звані “тіньові” платежі. Як ми вже зазначили, “тіньові” платежі, тобто корупція, складають в Україні, за оцінками експертів, 7-10% ВВП [8]. І це приблизно те, що, за офіційною економікою, недоінвестується.

3. У контексті такої складової сукупного суспільного попиту, як державні закупівлі товарів та послуг для суспільних потреб, тут негативним обмежувальним чинником виступають: а) обмежені можливості державного та місцевих бюджетів, що, у свою чергу, обумовлено мізерною податковою базою через низькі доходи домогосподарств (через низькі зарплати і соціальні стандарти) та відсутність прибутків підприємств (через неконкурентоспроможність їх продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках), а також значним падінням роздрібного товарообігу (майже на 40% у 2015 році порівняно з 2014 роком, з 75,5 до 46,5 млрд. \$ (див. табл. 4) [5]), як джерела ПДВ; б) неефективність процедури держзакупівель через її корумпованість, т. з. “тіньові платежі” та непрозорість, що врешті-решт не стимулювало сукупний попит, а відтак і економічне зростання, а перетворилося на потужне джерело корупційних доходів чиновників, яких, до речі, якщо порівнювати з розвинутими країнами, в Україні є гіпернадмірна кількість (так, в Японії з її 128 млн. населення кількість чиновників складає всього 9 тис. осіб, в Україні з населенням у 43 млн. осіб чиновників налічується близько 300 тис. осіб і з 1992 року їх кількість лише збільшилася (в 5 раз), незважаючи на неодноразові спроби зменшення їх кількості, що в умовах нинішнього рівня розвитку інформаційних технологій, які дозволяють на 99% автоматизувати роботу державного бюрократичного апарату, не викличе ніяких проблем для функціонування державного менеджменту, тим більше, що обсяг державної власності в країні за цей період зменшився приблизно в п'ять разів, а кількість завдань, що виконуються державними службовцями, не змінилася).

4. У контексті чистого експорту, як складової сукупного суспільного попиту, а як видно з таблиці 3, у нас з 2006 року спостерігається його від'ємне сальдо, тут проблема з точки зору його негативного чи недостатньо позитивного впливу на сукупний попит та економічне зростання полягає в неефективній спеціалізації економіки України в системі

міжнародного територіального поділу праці, тобто собівартість продукції її галузей спеціалізації є вищою, а якість – нижчою за середньосвітові рівні, а це, в свою чергу, обмежує конкурентоспроможність цієї продукції на світовому ринку, а відтак і експортні можливості країни (надходження від експорту), незважаючи на низьку заробітну плату як елемента собівартості і безпрецедентну девальвацію національної валюти як чинника підвищення конкурентоспроможності своєї продукції на світовому ринку.

Таблиця 4

Роздрібний товарообіг в Україні за 2005-2015 р.р.

[<http://minfin.com.ua/2016/01/22/14037072/>]

Рік	Роздрібний оборот, млн. грн	Роздрібний оборот, млн. \$	Курс, грн/\$*
2015	1 018 778	46 455,91	21,93
2014	903 534,5	75 483,25	11,97
2013	884 203,7	108 892,08	8,12
2012	804 330,8	99 669,24	8,07
2011	674 723,1	84 445,94	7,99
2010	529 883,2	66 735,92	7,94
2009	442 793,2	55 627,29	7,96
2008	449 307,5	85 257,59	5,27
2007	318 725,3	63 113,92	5,05
2006	259 904	51 061,69	5,09
2005	188 664	36 492,07	5,17

* Середній курс продажу долара США на міжбанку за роками

Відтак унаслідок вказаних чинників, які обмежують сукупний суспільний попит у ВВП України через так званий мультиплікативний ефект¹ скоротилося зі 183 млрд. \$ (в 2013 р.) до 135 млрд. \$ (у 2014 р.). \$ та до теперішніх (у 2015 році за середнім курсом 1 \$ за 21 гривні) 84 млрд. \$ [1; 5].

За вищевказаних умов, на нашу думку, основне значення для стимулювання економічного зростання (а для такої країни, як Україна, після такої кризи, що мала місце в 2013-2015 р.р., та враховуючи девальвацію, яка спостерігалася у 2014-2015 роках,

показники економічного зростання (точніше, падіння) є просто жахливі), воно мало б становити 5%, 8%, 10%, а не як заплановано на рівні 1-2%) через сукупний попит мають:

- *реформування оплати праці та соціальних стандартів та приведення їх за параметрами до європейського рівня*, оскільки Україна по суті є найбіднішою країною Європи і це аномалія – мати в центрі Європи такий низький ВВП на душу населення і за інших нормальних умов падати вже українській економіці немає куди;

- *інноваційна модернізація* з метою підвищення продуктивності праці, енергоефективності та ресурсоощадності виробництва;

- *структурна модернізація економіки*, оскільки металургія випала з пріоритетних галузей української економіки, бо вимагає великих інвестицій. Сьогодні пріоритетними для української економіки мають стати зокрема АПК, ІТ-індустрія, енергозбереження, модернізація об'єктів енергопостачання, ядерна енергетика, гідроакумулюючі потужності. Крім того, серед пріоритетів в умовах глобальної нестабільності є розвиток військово-технічного співробітництва і військово-промислового комплексу, оскільки зростає попит на продукцію українського ВПК, яка, на жаль, має унікальний величезний бойовий досвід, і відтак інвестиції в ці галузі є дуже корисними;

- *дерегуляція та реформування системи менеджменту шляхом переходу на моделі процесного управління*;

- *демонополізація і сприяння умов для конкуренції* як базової умови для прогресу, зростання ефективності та впровадження інновацій;

- *зменшення кількості державних чиновників, максимальна автоматизація роботи державного апарату та очищення економіки від корупції* з метою каналізації тінювих корупційних платежів чиновникам за “преференції для бізнесу” в реальне інвестування економіки.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Українська економіка потребує негайної модернізації, тобто радикального реформування. Основні напрямки модернізації (реформування) були задекларовані в “Стратегії сталого розвитку “Україна - 2020””. На наш погляд, конкретні кроки модернізації повинні ґрунтуватися насамперед на дієвій, з огляду на її емпіричне підтвердження, теорії економічного зростання Дж. М. Кейнса, та стосуватися передовсім збільшення споживчого попиту на основі підвищення доходів населення завдяки реформуванню системи оплати праці, перегляду соціальних стандартів, а відтак і подолання тотальної бідності основної маси населення України, зокрема за рахунок скорочення надмірного адміністративно-бюрократичного апарату в державі та боротьби з корупцією чиновників, а також шляхом дерегуляції та демонополізації, структурної та інноваційної модернізації економіки та її господарського механізму.

¹ З інформацією про видатковий мультиплікатор можна ознайомитися за джерелами [9; 10; 11].

ЛІТЕРАТУРА

1. База статистичних даних ЮНКТАД [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unctadstat.unctad.org/>.
2. Україна в глобальних рейтингах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/rating/index.html>
3. Стратегія сталого розвитку “Україна-2020” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>.
4. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Кейнс Дж. М. ; [пер. с англ. проф. Н. Н. Любимова]. – М. : Гелиос АРВ, 2012. – 352 с.
5. Фінансовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>.
6. Офіційний портал Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Закон України “Про державний бюджет України на 2016 рік” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/928-19>.
8. Ментальність правлячої еліти України – не зростання, а “віджимання” // Радіо Свобода [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/27484127.html>.
9. Макконнел К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика / Макконнелл К. Р., Брю С. Л.; [пер. с англ. II-го изд.]. – К. : Хаггард-Демос, 1993. – 785 с.
10. Радіонова І. Ф. Макроекономіка та економічна політика / Радіонова І. Ф. – К. : Текстон, 1996. – 240 с.
11. Ковтун О. І. Визначення параметрів та оцінювання ефективності заходів державної економічної політики на основі використання економетричних моделей / Ковтун О. І. // Міжнародний науковий журнал “Механізм регулювання економіки”. – 2012. – № 4. – С. 147-158.

REFERENCES

1. Baza statystychnykh danykh YuNKTAD, available at: <http://unctadstat.unctad.org/>.
2. Ukraina v hlobal'nykh rejtynhakh, available at: <http://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/rating/index.html>
3. Stratehiia staloho rozvytku “Ukraina-2020”, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>.
4. Kejns, Dzh. M. (2012), *Obshhaja teoriya znjatosti, procenta i deneg*, Gelios ARV, M., 352 s.
5. Finansovyj portal, available at: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>.
6. Ofitsijnyj portal Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Zakon Ukrainy “Pro derzhavnyj biudzheth Ukrainy na 2016 rik”, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/928-19>.
8. Mental'nist' pravliachoi elity Ukrainy – ne zrostannia, a “vidzhymannia” // Radio Svoboda, available at: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/27484127.html>.
9. Makkonnel, K. R. and Brju, S. L. (1993), *Jekonomiks: principy, problemy i politika*, Haggard-Demos, K., 785 s.
10. Radionova, I. F. (1996), *Makroekonomika ta ekonomichna polityka*, Tekston, K., 240 s.
11. Kovtun, O. I. (2012), Vyznachennia parametriv ta otsiniuvannia efektyvnosti zakhodiv derzhavnoi ekonomichnoi polityky na osnovi vykorystannia ekonometrychnykh modelej, *Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal “Mechanizm rehulivannia ekonomiky”*, № 4, s. 147-158.